

and Youth", relevant programs of regional and district councils and administrations "Defender of Kirovograd region", "I am a patriot". Today in the Center, measures are being taken to create an appropriate educational and material base: replenishing the cabinet with posters, textbooks "Protecting the Motherland", educational weapons, other manuals, etc.

The computers of educational complex are connected to the fast Internet, as well as website and e-mail function in the institution.

Key words: vocational guidance; professional education; patriotic education.

Ищук С., Мудрый И. Гайворонский МОВК: опыт, взгляды в будущее.

Аннотация.

Авторы статьи знакомят читателей с достижениями и опытом педагогического коллектива с практической деятельностью образовательно-воспитательного комплекса (ОВК) в образовательных услугах по профориентационной допрофессиональной деятельности в районном центре – городе Гайворон и Гайворонском районе Кировоградской области. Учащиеся, которые получают образовательные услуги в ОВК глубоко изучают специальность «оператор компьютерного набора». Практическое усвоение этой специальности они на практике закрепляют на базе двух компьютерных классов с современным материально-техническим обеспечением. Компьютеры ОВК подключены к быстрому Интернету, а также создан Сайт и функционирует электронная почта.

Ключевые слова: профориентация учащихся на рабочие профессии; опыт; трудовое воспитание; патриотическое воспитание.

Стаття надійшла до редакції 2 листопада 2018 року

УДК 37.013.75:199,928

Інна Темнікова,

ORCID ID 0000-0002-5725-4365

Володимир Темніков,

ORCID ID 0000-0002-5725-4365

м. Дніпро

КАЗКОТЕРАПІЯ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація.

У статті розкрито роль казки в роботі з дітьми дошкільного віку. Досліджено особливості сприйняття та розуміння дітьми казки та її значення у формуванні здатності до творчого самовираження дошкільників. Окреслено функції казкотерапії, схарактеризовано види, прийоми, алгоритм роботи над казкою. З'ясовано ефективність використання казкотерапії в контексті виховання дітей дошкільного віку.

Ключові слова: казка; казкотерапія; діти дошкільного віку; виховний процес.

© Темнікова І., Темніков В., 2018

Казка належить світу дитинства. Це природний простір для дитячого потенціалу, середовище, де компенсується нестача дії в реальному житті, дивний за силою психологічного впливу засіб виховання дитини, перше віконце у складний світ моральних відносин людини з людиною, природою, матеріальними та культурними цінностями. Казка виховує, розвиває і, навіть, лікує. Не потрібно нехтувати її педагогічними та психотерапевтичними можливостями. Правильно підібрана, добра казка навчить дитину правильної поведінки, сформує важливі якості для успішного життя та подолає дитячі страхи. Казка не лише захоплює, зворушує, а й ставить питання, спонукає дитину думати, робити судження та висловлювати їх. Так, В. Сухомлинський стверджував, що завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем [7].

Мета полягає в дослідженні ролі казкотерапії як дієвого методу впливу на розвиток і виховання дітей дошкільного віку.

Об'єктом наукового дослідження казка та казкотворчість стають у XIX столітті. Здебільшого цей феномен вивчають у контексті гуманітарних наук. На початку XX ст. багатогранний світ казки стає предметом психолого-педагогічних досліджень, у яких розглянуто особливості сприйняття казок дітьми, їхній вплив на всебічний розвиток дитини, формування ігрових можливостей за допомогою казки тощо. Поняття «казкотерапія», «терапевтична казка» увійшли до наукового обігу лише в другій половині XX століття.

Аналіз наукових праць дає змогу стверджувати, що класики вітчизняної педагогіки (С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, Д. Ушинський та ін.), сучасні вчені (А. Богуш, В. Бойко, О. Губко, Л. Кілініченко, Г. Кошелева, В. Кузь, П. Лещенко, І. Проценко та ін.) високо оцінювали значущість казки в розвитку та вихованні дітей дошкільного віку.

Ученими доведено, що за допомогою емоційної взаємодії з образами казок діти засвоюють певні знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють особистісні висновки. Казка має властивість впливати на дитину, вчити і допомагати їй. Вона здійснює підготовку малечі до майбутнього життя в реальному світі та показує процес подолання труднощів на казкових прикладах, виховує; розвиває та формує моральні цінності, які залишаються з дитиною на все життя; сприяє розвитку уяви, яка необхідна для розв'язання дитиною власних проблем. Казка не обтяжує дитину жодними логічними роздумами, а пропонує сюжет, яким дитина насолоджується непомітно для себе, засвоюючи життєво важливу інформацію. На думку С. Русової, зустріч дитини з казкою викликає почуття емпатії [6].

Про вплив казок і міфів на світогляд людини наголошували такі видатні психологи та філософи, як Е. Берн, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Юнг. Вони вважають, що казки допомагають розвинути в дитині чуйність, доброту, роблять контрольованим і цілеспрямованим її емоційно-вольовий розвиток. Так, Р. Ткач у своїй праці «Казкотерапія дитячих проблем» розділяє казки відповідно до окремо взятих дитячих проблем [8].

Сучасні науковці О. Гнездилова, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, С. Черняєва та Т. Ткач зібрали й опрацювали значний казково-метафоричний матеріал, (народні, художні, авторські, дидактичні та психокорекційні казки), який використовують вчителі, вихователі, психологи в освітньому процесі. Перетворивши казку на спеціальний метод педагогіки, вони виокремили його в самостійний напрям – *казкотерапія*.

Казкотерапія – це цікавий метод виховання дитини, спосіб об'єктивізації проблемних ситуацій, створення особливої казкової атмосфери, що перетворює мрію на реальність, огортає передчуттям дива, допомагає дитині боротися з жахами і вийти з них переможцем, а головне – надає відчуття впевненості й захищеності. Доктор психологічних наук Г. Зінкевич-Євстігнеєва, авторка методик роботи з казкою для дітей, назвала казкотерапію способом передачі знань про духовний шлях душі та соціальну реалізацію людини [4]. Виховний діапазон казкотерапії не має обмежень. Казкотерапію часто називають «дитячим» методом, тому що вона звернена до чистої дитячої основи кожної людини.

Казкотерапія орієнтована на дітей дошкільного віку, тому що вони ще не здатні оцінити події, що відбувається в реальному житті та проаналізувати їх для прийняття самостійних рішень. Вона сприяє розвитку в дошкільників активності, самостійності, емоційності, творчості та зв'язного мовлення.

Під час гри, перевтілюючись у казкового героя, малюк може спокійно розповісти про власні почуття та думки. Під час сеансів казкотерапії діти засвоюють необхідні зразки поведінки, вчаться реагувати на життєві ситуації, підвищують рівень знань про себе й оточуючих, оскільки казки більш зрозумілі їм у порівнянні з поясненнями вихователів, учителів і батьків.

Казки сприяють пізнавальному розвитку дітей, виховують моральні почуття, впливають на особистість дитини, спрямовуючи розвиток бажань і вчинків малюка. Казки використовують те найкраще, що є в кожній дитині. Кожна дитина з казок дізнається про те, що добро завжди перемагає зло та негативні герої будуть покарані за погані вчинки.

У процесі казкотерапії в дитини покращується самопочуття, вона заспокоюється, налаштовується на позитивну творчість, розвиває уяву, пам'ять та слух, у неї формуються різні естетичні смаки. Іноді дитина впродовж тривалого часу просить читати одну й ту саму казку. Це, як відомо, один із методів казкотерапії: малюк ототожнює себе з улюбленим героєм і накопичує його світорозуміння та поведінку, водночас збагачуючи власний досвід. Так дитина отримує відповіді на питання, які її хвилюють, засвоює нові зразки поведінки та вчиться шукати оптимальний вихід із конфліктних ситуацій.

Казкотерапія може виступати методом корекції жахів і фобій. Наприклад, казкова проблемна історія може починатися так: «Жила-була дитина, яка була дуже схожа на тебе...». Цей метод надає можливість придумувати з дитиною історії, що відтворюють життєві ситуації, пригнічують і лякають її. Цей метод є ефективним під час перших візитів до закладу дошкільної освіти (ЗДО), боязні темноти, стресах, проявах жахів. Казкотерапія для дітей віком до 5 років є доцільною, якщо дитину долучають до продовження казки, а також завершення запропонованої сюжетної лінії (наприклад: «Продовж казку...»). Підсвідомі установки й емоції проявляються в тому, як працює дитяча фантазія. Казкотерапія – це інтегрована діяльність, за якої дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямовано на *самостійність, активність, творчість, регулювання* дитиною власного *емоційного стану*.

Знаючи основи казкотерапії, вихователі, вчителі, батьки зможуть у необхідний момент допомогти дитині подолати труднощі [9]; донести до її свідомості інформацію про головні

життєві цінності в доступному, цікавому форматі; окреслити і виконати *декілька функцій* (діагностичну, прогностичну, виховну, коригувальну).

Діагностична функція відіграє важливу роль на первинному етапі казкотерапії. Вона дає змогу визначити стан дитини та сформулювати основну мету для подальшої діяльності.

Прогностична функція казок полягає в тому, що ми можемо побачити не лише теперішнє дитини, а й заглянути в її майбутнє. Цієї мети ми можемо досягти, аналізуючи казки разом із дитиною, даючи відповіді на її питання. Насамкінець завдяки цій функції нам відкриваються особливості поведінки дитини, бачення нею навколишнього світу та коригування її подальшої поведінки.

Виховна функція дає нам змогу за допомогою нескладних сюжетів і яскравих, барвистих образів навчити дитину простих істин, виховати в ній якості та властивості особистості, що будуть потрібні їй в певний момент для розв'язання різних життєвих ситуацій в майбутньому.

Коригувальна функція є тим кінцевим результатом, який ми хочемо отримати від казкотерапії. Вона полягає в заміні хибної поведінки дитини на правильну. Тому за допомогою корекції в стані та поведінці дитини спостерігаються зміни на краще.

Можна знайти багато різних класифікацій казок. У казкотерапії для дошкільнят можна використовувати такі види творів: *народні* чи *художні*, *повчальні*, *авторські*, *дидактичні*, *логопедичні*, *медитативні* та *психологічні* казки.

Народні чи художні казки дають змогу виховати в дітях духовні та моральні цінності, навчають співчуттю, співпереживанню, допомозі один одному. З них дитина дізнається, що життя – це активне протиборство добра та зла. Причому добро завжди винагороджується, а зло – неодмінно карається. Художня казка пропонує малюку модель певної життєвої ситуації та допомагає осмислити її, дати оцінку героям і визначити для себе правила поведіння в реальному житті. Основою художніх казок є *мораль*, наприклад: «Колобок», «Котик і півник» (неслухняність та розважливість призводять до біди), «Попелюшка» (доброта й працьовитість завжди винагороджуються), «Кіт у чоботях» (вірний друг кращий від багатства), «Хлопчик-мізинчик» (кмітливість і розум перемагають силу) тощо.

Повчальні казки розширюють уявлення читача про те, як потрібно поводитися в різних життєвих ситуаціях, до яких наслідків може призвести неправильна поведінка, а також допомагають виховати з дитини гармонійну особистість. Також вони змушують дітей *думати* і *міркувати*, розвивати *фантазію*, *уяву*, *інтуїцію* і *логіку*. Казки вчать дітей бути добрими і сміливими, чесними, допомагати слабким, поважати старших, робити власний вибір і бути відповідальними за нього. Добрі повчальні казки допомагають малюкам зрозуміти, де добро і зло, відрізнити правду від брехні, а також навчають, що добре, а що погано.

Авторські казки складають вихователі, вчителі, батьки, казкотерапевти залежно від того, у чому необхідно допомогти дитині, які проблеми необхідно розв'язати, яких навичок набуті. У педагогічній практиці використовують методику, що полягає в спільному вигадуванні дитячої історії кожним учасником по черзі [1]. Особливість цієї методики полягає в тому, що через створення разом із дітьми незнайомої казкової історії є можливість виявити, що за проблеми їх турбують. На таких заняттях історії складаються частинами, з кожною дитиною індивідуально. У самостійно вигадану казкову історію дитина підсвідомо вмістить,

те, що її бентежить, що те, з чим вона не може впоратися самотійно. Обговорення такої казки є обов'язковим. Для дитини вчасно проговорена ситуація означає стільки ж, скільки для дорослого психологічна консультація. Відмінність буде в тому, що від дітей не вимагають аналізувати й формулювати висновки про те, що відбувається, а робота проходить на підсвідомому, внутрішньому рівні. Для звільнення від напруги, а також набуття нових засобів реагування доречно використати страшні казкові історії з участю нечистої сили. Багаторазово моделюючи, а також проживаючи тривожну ситуацію, малюки знімають напругу [2].

Для підвищення стійкості до стресу необхідно в групі дітей до 6 років розповідати «страшилки», дотримуючись двох правил: 1) розповідати історію страхітливим голосом, протягуючи голосні звуки та розтягуючи інтонацію, 2) кінець подати смішним і несподіваним.

Елементом казкотерапії, метою якого є формування дитиною життєвої мудрості, постають чарівні казкові історії, що для дітей віком до 6 років більш цікаві. Сили зла в таких казках мають надприродне походження (відьма, злий чаклун, морське чудовисько, змії, тощо), тому, щоб їх подолати, головному герою допомагають не менш чарівні сили добра, або він ще й сам наділений надприродними силами. Часто казки оповідають про подорож головного героя різними краями або світами («Котигорошко»). Таким чином, дитина може брати найкраще з обох світів те, що потрібне їй для безпечного дорослішання.

Для осмислення внутрішніх переживань дитини доречно використовувати казкову історію Л. Пантелєєва «Дві жаби». Ця історія мотивує на те, що за власне здоров'я та життя необхідно боротися до останнього, оскільки в кожній людині є внутрішні сили, які допомагають подолати труднощі, що стоять на шляху.

Дидактичні казки застосовують для подання освітнього матеріалу в ігровій формі. Через дидактичні казки вихователі можуть реалізовувати освітні завдання, розглядати з дитиною певну ситуацію, модель поведінки, систему пошуку рішення. Це казки інформативного, а не розважального характеру. Вони можуть розкривати зміст і важливість певних знань. Героями таких казок стають *абстрактні поняття* (Вірність, Чесність, Доброта), *явища природи* (Небо, Місяць, Вітер, Сонце), *неживі предмети* (іграшки, чарівні речі), *символи* (ноти, цифри, букви, звуки), для яких спеціально створюється казковий образ світу. Вихователям і вчителям рекомендують для дітей віком до 3 років обирати на роль героїв іграшки тварин, маленьких чоловічків, а з 5 років – вводити лялькові образи принцес, фей, солдатів, чарівників, принців [3]. У цих історіях розв'язання завдання – це проходження випробування, а розв'язані завдання приводять героя до успіху [4].

Медитативні казки створюють для того, щоб допомогти дитині зняти психоемоційне напруження, налаштуватися на позитивне сприйняття навколишнього світу тощо. Головна особливість медитативної казки – це відсутність конфлікту й негативних героїв. Поширеною темою медитативних казок є *подорож*. Для того, щоб створити таку казку, необхідно створити для дитини відповідну ситуацію, за якої вона почувалася б щасливою, спокійною та радісною, а також під час розповіді позитивно впливати на зорові, слухові, смакові, нюхові й тактильно кінестетичні відчуття дитини. Наприклад, можна разом з дитиною «вирушити» до казкового лісу та поспілкуватися з вітром, сонцем, добрими тваринами, квітами, деревами, пташками й комахами.

Логопедичні казки мають освітній, розвивальний, коригувальний і виховний характер. Вони допомагають коригувати вимову, розвивати зв'язне мовлення, формувати його граматичний лад, збагачувати лексичний запас, розвивати фонематичний слух у дітей. Тексти логопедичних казок мають бути насичені словами зі звуками, які дитина диференціює та автоматизує, а також завданнями на визначення позицій звука у словах тощо. Відтворення тексту логопедичних казок розвиває діалогічне та монологічне мовлення.

Артикуляційні казки як засіб розвитку зв'язного мовлення дошкільників допомагають дітям говорити більш чітко і ясно, правильно вимовляти звуки. Ця методика важлива для застосування в ЗДО. Мета її – розвиток мовленнєвих здібностей дитини.

Психокорекційні казки допомагають дітям долати труднощі, жахи, бути більш впевненими в собі. На думку автора Т. Зінкевич-Євстигнеєвої, психокорекційні казки допомагають розв'язати проблему ідентичну з проблемою дитини, але в жодному випадку вона не має з нею прямої схожості [4]. Для створення цих казок вихователь може використовувати такий алгоритм діяльності:

- підібрати образ героя, близького дитині за статтю, віком, характером;
- описати життя героя в казковій країні так, щоб дитина знайшла схожість із власним життям;
- помістити героя в проблемну, схожу на реальну ситуацію окремої дитини і наділити переживаннями цієї дитини.

На думку автора [4], зміст окремої казки малюк сприймає індивідуально, залежно від особистісного способу мислення. Якщо казки, легенди підібрано професійно, то вони дають змогу створити певну дистанцію для того, щоб під іншим кутом побачити особистісні конфлікти, знайти вірне розв'язання суперечливих ситуацій, усунути фобії тощо. Казкотерапія для дітей і заняття нею, на думку багатьох дослідників, – це не лише напрям психотерапії, а й синтез досягнень у педагогіці, психології, психотерапії й у філософії різних культур [10].

Дослідники рекомендують [11] структурувати казки за взятими окремо дитячими проблемами, а саме:

- казки для дітей, які відчувають страх темряви, страх перед лікарем;
- казки для гіперактивних дітей;
- казки для дітей з агресією;
- казки для дітей з розладом у поведінці та фізичними проявами (проблеми з сечовим міхуром, проблеми з їжею);
- казки для дітей, які мають проблеми в сімейних взаєминах, наприклад, у випадку розлучення батьків, а також у випадку появи нового члена сім'ї;
- казки для дітей у випадку втрати близьких, домашніх улюбленців.

Вихователі використовують різні методи казкотерапії для дітей дошкільного віку. До поширених способів відносяться такі, за яких вихователі:

- читають твори групі дітей, а потім разом з ними обговорюють будь-які теми, поведінку персонажів тощо;
- обирають казку, яку добре знають всі діти, дають роль кожній дитині та інсценують її;

– розглядають твір і виконують відповідно до нього різні завдання. Наприклад, дітям потрібно намалювати малюнок, що відобразив би суть казки, або поділитися власною думкою про те, чи правильно поведився герой, чи потрібно щось виправити в його діях.

– допомагають скласти казку повністю або частково; читають перший варіант, а потім разом із дітьми складають з нього ідеальну казку, де герої будуть позитивними.

Подібні вправи є корисними для розвитку мовлення, формування сприйняття і психіки дітей. Кожний малюк має можливість «приміряти на себе» роль конкретного персонажа, потім навчитися робити правильні вчинки і розуміти те, чому не можна робити по-іншому.

Окремим блоком казкотерапії можна виділити лялькотерапію, яку запропонувала Т. Зінкевич-Євстігнеєва. Вона має такі етапи діяльності: виготовлення ляльки, «оживлення» та знайомство з лялькою, використання ляльки в казкових сюжетах [4].

Особливої значущості набуває процес виготовлення ляльки. Він дає змогу об'єднати дитину з дорослими – вихователями, вчителями або батьками. Цей процес зараховують до проєктивних методик діагностування особистості, оскільки під час створення власної ляльки дитина часто відображає в ній себе, власні проблеми. Іноді така лялька візуально буває схожою на свого творця, що підтверджує проєктивний характер зазначеної методики.

У спільній діяльності над створенням ляльки основна ідея-проєкт має належати самій дитині. Дорослий стимулює дитячу фантазію, а саме: емоційно підтримує, схвалює, обговорює питання вибору матеріалів і техніки виготовлення, допомагає на технічному рівні реалізувати дитячий задум. Досвід показує, що така співпраця має освітній та виховний характер, допомагає краще пізнати дорослому й дитині один одного, отримати досвід спільної діяльності. Найбільш зручним у цій діяльності є виготовлення ляльок-маріонеток, що постає цінним засобом самовираження для сором'язливих дітей. Виготовлення такої ляльки дає змогу розвивати дрібну моторику руки, фантазію та образне мислення, здатність тонко відчувати інших, зміцнити зв'язок «дитина – вихователь/учитель – батьки».

На етапі «оживлення» та знайомства з лялькою дитина на образному рівні вчиться правильно себе поводити, виражати власні почуття, розвивати комунікативні здібності.

Вихователям, учителям рекомендують використання пальчикових іграшок та ляльок-рукавичок у діяльності з дітьми, у яких простежується незграбність, емоційна незрілість, низький рівень наслідування. Сором'язлива, нерішуча дитина, попри те, що лялька знаходиться на її руці, розглядає її відокремленою від себе. Завдяки цьому вона може активно включатися в ігрову діяльність, розкривати потаємні почуття, за принципом: «це не я, це – лялька!» («Це не я казав. Це лялька так каже!», «Я відчуваю те ж саме, що відчуває лялька!»). Науковці розглядають гру з ляльками як педагогічне та терапевтичне явище одночасно [5].

Напевно, можуть виникнути сумніви стосовно того, що такими методами, як казкотерапія і лялькотерапія можна виховувати та розвивати дітей. Насправді, це можливо, незважаючи на те, що цей метод вимагає від вихователів, учителів і батьків певних зусиль і додаткового часу. Це один із варіантів, що допоможе виховати малюка гармонійним і навчити

його самостійно приймати рішення, а також дасть змогу в майбутньому легше знайти місце в соціумі, ЗДО, а згодом – у ЗЗСО.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку педагогіки казкотерапія та лялькотерапія (як її складники) спрямовані на формування духовно багатой, емоційно стабільної особистості дитини. Казкотерапія дає дитині змогу без шкоди для себе пережити різні життєві ситуації. За допомогою застосування прихованого в казках досвіду минулих поколінь діти зможуть проникнути у власний світ переживань і почуттів. Це є головною особливістю такої терапії, що надає можливість досягти значних успіхів у діяльності з дітьми дошкільного віку, які потребують психологічної та логопедичної допомоги.

Необхідно підкреслити, що казкотерапія є інноваційним методом виховання дітей дошкільного віку. На думку автора, вона має значний потенціал у формуванні позитивної мотивації, морально-духовному, особистісно-творчому розвитку дошкільника через вплив казки на його емоційно-чуттєву сферу. Використання казкотерапії як новітньої особистісно зорієнтованої технології допомагає задіяти в освітньому процесі різні аспекти особистості досвід: знань, умінь та навичок; творчої діяльності; емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Надалі досліджуване питання матиме продовження за допомогою апробації казкотерапевтичного методу в діяльності з дітьми дошкільного віку.

Використані літературні джерела

1. Бурчик О. В. Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей / О. В. Бурчик // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2015. – № 25. – С. 203–205.
2. Дубинська О. Казкотерапія як засіб розвитку творчих здібностей дошкільників / О. Дубинська // Психолог довкілля. – 2014. – № 10. – С. 12–13.
3. Єгорушкіна К. Казкотерапія як інструмент психолога та педагога / К. Єгорушкіна // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 2. – С. 4–9.
4. Зинкевич-Евстигеева Т. Практикум по сказкотерапии / Т. Зинкевич-Евстигеева. – СПб. : Питер, 2001. – 315 с.
5. Підлипна Л. Казка в роботі практичного психолога / Л. Підлипна // Психолог (Шкільний світ). – 2014. – № 20. – С. 43–46.
6. Русова С. Нова школа. Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – Київ, 1996. – 319 с.
7. Сухомлинський В. Вибрані твори в 5 т. / В. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 659 с.
8. Ткач Р. М. Сказкотерапия детских проблем / Р. М. Ткач. – СПб. : Речь ; М. : Сфера, 2008. – 118 с.
9. Шабанова Л. Формування життєтворчих компетентностей молодших школярів засобами казкотерапії / Л. Шабанова // Шкільна бібліотека плюс. – 2011. – № 1. – С. 7–9.
10. Шик Л. А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / Л. А. Шик. – Київ : Основа, 2012. – 240 с.
11. Чех Е. В. Я сегодня злюсь, расскажи мне сказку / Е. В. Чех. – СПб. : Речь, 2009. – 144 с.

References

1. Burchyk, O. V. (2015). Hrupova kazkoterapiia v osobystisno oriientovanomu vykhovanni ditei [Group fairy-tale therapy in personally oriented upbringing of children]. *Visnyk. Zhytomyr - Herald. Zhytomyr*. 25, 203-205 [in Ukrainian].
2. Dubynska, O. (2014). Kazkoterapiia yak zasib rozvytku tvorchykh zdibnosti doshkilnykiv [Fairytale therapy as a means of developing the skills of preschoolers]. *Psykholog doskillia - Psychologist preschool*. 10, 12-13 [in Ukrainian].
3. Iehorushkina, K. (2012). Kazkoterapiia yak instrument psykhologa ta pedahoha [Fairytale therapy as a psychologist and teacher tool]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu - Educator-methodist of a preschool institution*, 2, 4-9 [in Ukrainian].
4. Zynkevych-Evstyheeva, T. (2001). *Praktykum po skazkoterapii [Workshop on fairy tale therapy]*. St.Petersburg [in Russian].
5. Pidlypna, L. (2014). Kazka v roboti praktychnoho psykhologa [Fairy tale in the work of a practical psychologist]. *Psykholog, Shkilnyi svit - Psychologist, School world*. 20, 43-46 [in Ukrainian].
6. Rusova, S. (1996). *Nova shkola. Vybrani pedahohichni tvory [New school. Selected pedagogical works]*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi, V. (1977). *Vybrani tvory v 5 t. [Selected works in 5 vol.]*. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
8. Tkach, R. M. (2008). *Skazkoterapiia detskykh problem [Fairy tale therapy of children's problems]*. Moscow [in Russian].
9. Shabanova, L. (2011). Formuvannia zhyttietvorchykh kompetentnosti molodshykh shkoliariv zasobamy kazkoterapii [Formation of life-giving competences of junior pupils by means of expressive therapy]. *School library plus - School library plus*. [in Ukrainian].
10. Shyk, L. A. (2012). *Kazkoterapiia v roboti z doshkilnykamy [Fairy-tales in work with preschoolers]*. Kharkiv: Osnova [in Ukrainian].
11. Chekh, E. V. (2009). *Ya sehodnia zlius, rasskazhy mne skazku [I'm angry today, tell me a story]*. St. Peterburg [in Russian].

Temnikova I., Temnikov V. Fairy-tale Therapy in Raising Children of Preschool Age.

Summary.

The article examines the scope of applying the method of fairy-tale therapy in working with preschool children. The article defines the notions of «fairy tale» and «fairy-tale therapy», outlines main types of fairy tales and describes the main fairy-tale therapy methods. In addition, the article dwells on specific features of applying fairy-tale therapy for preschool children and the principles of this methodology. By observing these principles one can extensively implement this practice into the work with preschool children.

In our opinion, the topicality of this study deals with the great potential of fairy tales employed by modern specialists in their professional activities. A great number of philologists, educators, psychologists and psychotherapists address the issue of fairy-tale therapy despite insufficiently developed theoretical and methodological bases. Many modern specialists and researchers view the practice of fairy-tale therapy as an independent method of work. The use of fairy-tale therapy allows not only to understand the deep sacred meaning of fairy tales, but also to resolve some personal problems by carrying out analogies and analysis of the material presented in the form of fairy tales.

The significance of a child's favorite fairy tale comes into view after directly observing children. The role that fairy tales play when they are included in children's playful activities during the classes depends on the purpose for which the teacher draws attention or asks the children what fairy tales they most love or fear. It is during this activity that the relationships between the fairy tale and the child's problem can be traced. Understanding and living through the events inherent to the inner world of a child through the medium of a fairy tale allows a child to recognize and make sense of his or her own experiences, to understand their meaning and importance.

A fairy tale allows one to see and understand life's problems and fairy-tale therapy helps to find solutions to these problems. Fairy-tale therapy is a process of establishing a connection between fairy tales and behavior in real life. This is the process of carrying fairy tale events into reality.

After analyzing psychological and pedagogical literature, we can state that a fairy-tale, being a product of the people's soul, holds an invaluable potential for the upbringing and development of children in today's world. By representing information through images, a fairy-tale manifests the universal values that have been passed down from generation to generation for many centuries. A child who takes his own path in life shall master his inner world and make its mental representation. Fairy tales give a child such an opportunity. In addition, there can be established some deep links between fairy tales and a child's life experiences. A favorite fairy tale, or one that frightened a child early on, can affect a person's life onwards even though such a connection might not be deliberately traced. Fairy-tale therapy can help to cope with problems and form a positive life-affirming position. To summarize, I would like to emphasize that the diversity of fairy tale practices, as well as multiple variants of the same fairy tales create ideal conditions for planning out-of-school activities and events in educational institutions with the use of fairy-tale therapeutic methods.

Key words: *fairy-tale; fairy-tale therapy; doll therapy; preschool children; pedagogy; educational process; fairy-tale therapeutic methods.*

Темникова И., Темников В. Сказкотерапия в воспитании детей дошкольного возраста.

Аннотация.

В статье раскрыта роль сказки в работе с детьми дошкольного возраста. Исследованы особенности восприятия и понимания детьми сказки и ее значение в формировании способности к творческому самовыражению дошкольников. Отмечено функции сказкотерапии, охарактеризованы виды, приемы, алгоритм работы над сказкой. Выяснено эффективность использования сказкотерапии в работе с детьми дошкольного возраста.

Ключевые слова: *сказка; сказкотерапия; дети дошкольного возраста; воспитательный процесс.*

Стаття надійшла до редакції 31 жовтня 2018 року